

1. Мягченко О. П. *Безпека життєдіяльності людини та суспільства: навч. посібник.* – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 384 с. 2. Мороз О., Тартачинська З., Лубенець Л. *Основні причини виникнення руйнівних повеней і паводків у Прикарпатті та геодезичний моніторинг як метод запобігання їм // Збірник наукових праць Західного геодезичного товариства УТГК “Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва” – Львів: Львівська політехніка, 2009. – Вип. II (18). – С. 36–38.* 3. Шоботов В. М. *Цивільна оборона: навч. посібник: Вид. 2-ге, перероб.* — К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 438 с. 4. *Інформація про стан розвитку за 10 місяців 2010 р. та можливість прояву небезпечних сучасних екзогенних процесів на осінньо-зимовий період 2010–2011 роки на території Чернівецької області // Управління екології та природних ресурсів Чернівецької області.*

УДК 332.3

Л.М. Перович, О.І. Ткачик
Національний університет “Львівська політехніка”

КЛАСИФІКАЦІЯ ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ

© Перович Л.М., Ткачик О.І., 2013

Предложена классификация целевого назначения земель энергетики с учетом экономических, экологических, правовых требований к их использованию. Представлен кодификатор земель энергетики для отражения их в реестре земельных участков.

In the article classification purpose of land power with the economic, environmental, legal requirements to use them is presents. Author submitted codifier land power to reflect them in the registry of land.

Постановка проблеми. З розвитком суспільних відносин, економіки, законодавчої бази земля стала об'єктом обліку в структурі державного земельного кадастру, який передбачає поділ земель за правовим режимом, екосистемними функціями, видами господарської діяльності, типами забудови, типами особливо цінних об'єктів. Класифікація земель повинна здійснюватися з урахуванням як чинних положень законодавчої бази, так і реальних вимог господарської діяльності та підлягати логічній та об'єктивній кодифікації в системі реєстрації земельних ділянок, веденні обліку та при формуванні звітності із земельних ресурсів. Класифікація земель енергетики як об'єкта просторового, ресурсного, економічного потенціалу повинна безперечно передбачати екологічний фактор впливу енергетичних об'єктів, що розміщуються на цих землях.

Зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Класифікація земель є першочерговим етапом при визначенні шляхів їх використання, а також ключовим елементом державного земельного кадастру, кадастрового зонування земель, оцінкової діяльності. Формування класифікатора земельних ділянок передбачає врахування земельних та кадастрових вимог до поділу земель, а також юридичних, економічних та суспільних аспектів їх використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні класифікація земель енергетики регулюється низкою законодавчих актів [1–3]. Проте неузгодженість поглядів на економічну вигоду від земельних ресурсів та їх раціональне використання спричиняє неузгодженість у системі реєстрації земельних ділянок. У роботах Ю.С. Хавар [4, 5] та В.М. Сай [6] наведено класифікацію земель лісгосподарського призначення та водного фонду на основі реляційної моделі керування базами даних та кодифікацію земель для їх подальшого внесення в реєстр. Запропонована система кодифікації ґрунтується на принципі об'єктивно-атрибутивного представлення даних, де об'єктами є земельні ділянки лісгосподарського призначення, а атрибутами – відомості про них. А.Г. Мартин у [7] запропонував класифікацію земель енергетики, поділивши їх на 2 види: для енергогенеруючих об'єктів

та для транспортування електроенергії до споживача. Кожен з цих видів відповідно має свій поділ за цільовим призначенням. Класифікація земель енергетики потребує ретельнішого дослідження в напрямку узгодження екологічних та господарських чинників формування земельних ареалів.

Невирішені частини загальної проблеми. Актуальним сьогодні є вирішення проблеми відображення поділу земель енергетики в системі кадастру з врахуванням як екологічних, так і економічних аспектів їх використання. Класифікація земель енергетики сьогодні не узгоджена на рівні земельного та економічного права та не відповідає існуючим реаліям їх цільового використання.

Постановка завдання. Основним завданням було розробити класифікатор цільового призначення земель енергетики з врахуванням чинного законодавства, можливості ідентифікації об'єкта в системі реєстрації та вимог еколого-економічного використання земельних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Раціональне використання земельних ресурсів повинно ґрунтуватися на їх диференційованому використанні, тобто здійсненні їх класифікації зі встановленими допустимими видами використання та певними обмеженнями. Для природничих наук характерний особливий вид систематизації, метою якого є поділ території на ієрархічно залежні територіальні одиниці. В сфері землекористування цей поділ повинен відповідати основним принципам зонування, а саме:

- необхідність врахування ландшафтної структури території та якісної характеристики земель;
- ознаки, за якими класифікують землі, повинні забезпечувати потрапляння кожної територіальної одиниці в одну із виділених категорій;
- класифікаційна ознака може змінюватися від одного ступеня до іншого;
- врахування існуючої забудови, інженерної інфраструктури, особливих елементів планування та вимог щодо раціонального природокористування [8].

Правильний вибір тих чи інших класифікаційних ознак визначає зміст і глибину районування земель, поділ їх за категоріями, доцільність та допустимість використання в галузях економіки, правовий статус земель. Неузгодженість сучасного поділу земель є причиною необґрунтованого встановлення цільового призначення земельних ділянок та перешкоджає ефективному державному контролю за використанням та охороною земель.

Згідно з наказом Держкомзему України “Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель” (КВЦПЗ) [2] для забезпечення обліку земельних ділянок за видами цільового призначення у Державному земельному кадастрі застосовуються код та цільове призначення земель. В КВЦПЗ визначено систему кодування, за якої всі землі енергетики сформовані в 14-й розділ секції J з трьома підрозділами:

14.1 – землі для розміщення будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів енергогенеруючих підприємств, установ і організацій;

14.2 – землі для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів передавання електричної та теплової енергії;

14.3 – землі для цілей підрозділів 14.01–14.02 та для збереження та використання земель природо-заповідного фонду.

Згідно з Законом України “Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів” [3] землі енергетики містять земельні ділянки, надані для розміщення будівництва та експлуатації енергогенеруючих підприємств, об'єктів альтернативної енергетики, об'єктів передачі електричної та теплової енергії, виробничих об'єктів, необхідних для експлуатації об'єктів енергетики, зокрема баз та пунктів. Охоронні, режимні зони та інші спеціальні зони об'єктів енергетики призначені для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодженню, безпечного їх функціонування, а тому повинні бути включені в загальну систему класифікації цільового використання земель енергетики.

Оскільки функціонування енергетичного сектора є причиною шкідливого впливу об'єктів енергетики на навколишнє середовище у безпосередній близькості до цих об'єктів, результатом чого є виокремлення санітарно-захисних зон, зон спостереження з обмеженим режимом використання, то відповідно ці території повинні бути включені в систему обліку земель енергетики.

Класифікація земель є ключовим інструментом при реєстрації земельних ділянок. В 1998 році листом Держкомзему України було затверджено ряд класифікаторів [9], які до сьогодні залишаються основою сучасної реєстраційної системи. Серед них:

- Український класифікатор форм власності на землю;
- Український класифікатор цільового використання землі;
- Український класифікатор прав обмеженого користування чужою земельною ділянкою (сервітути);

У вищенаведених класифікаторах не визначено земель енергетики як окремої категорії земель чи хоча б підвид. В Українському класифікаторі цільового використання земель вони згадуються серед “земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення” як “землі по виробництву та розподіленню електроенергії”. А в Українському класифікаторі прав обмеженого користування чужою земельною ділянкою (сервітути) зазначено можливість “використання земельної ділянки для ремонту ліній електропередач”. Такі дані не можуть слугувати об'єктивною інформацією про землі енергетики при проведенні реєстрації земельних ділянок

На основі вищезазначеного пропонується така класифікація земель енергетики за цільовим призначенням як складової КВЦПЗ [2]:

Таблиця 1

Класифікатор цільового призначення земель енергетики

Код	Призначення	КВЕД 2010	NACE (Rev. 4)	ISIC (Rev.4)
Секція 9	Землі промисловості транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення			
4	Землі енергетики			
4.01	Землі під об'єктами енергетики			
4.01.01	Землі енергогенеруючих підприємств	D 35	35.11	351
4.01.01.01	Для розміщення, будівництва та експлуатації ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами			
4.01.01.02	Для розміщення, будівництва та експлуатації теплових електростанцій та теплоелектроцентралей			
...
4.01.02	Землі під виробничими об'єктами енергетики			
4.01.02.01	Для розміщення, будівництва та експлуатації підприємств з виробництва електротехнічного обладнання, пристроїв, матеріалів, будівельних конструкцій	27.1, 27.3, 25.11	25.11, 27.11, 27.32, 27.33, 27.9, 29.31, 33.11, 33.14	33, 251, 282, 273, 271
...
4.01.03	Землі електричної мережі	35.12, 35.13	35.12, 35.13	351
...
4.01.04	Землі магістральної теплової мережі	35.30, 49.50	35.3, 49.5	353, 4930
4.02	Землі режимних зон об'єктів енергетики			
4.02.01	Землі забороненої зони ядерної установки і об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами			
...
4.03	Землі спеціальних зон об'єктів енергетики			
4.03.01	Землі санітарно-захисних зон атомних електростанцій			
4.03.02	Землі зон спостереження атомних електростанцій			
4.03.03	Землі охоронних зон об'єктів енергетики			
...

де КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності [10]; NACE – Nomenclature generale des Activites economiques dans les Communautes Europeennes (фр.) – Classification of Economic Activities in the European Community (англ.) – Статистична класифікація видів економічної діяльності у Європейському Співтоваристві [11]; ISIC – International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (англ.) – Міжнародна стандартна галузева класифікація всіх видів економічної діяльності [12].

У табл. 1 код цільового призначення вказано відповідно до порядкового номеру категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, згідно з Земельним кодексом [1], а класифікація земель повністю відповідає Закону України “Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів” [3], функціональним та економіко-екологічним вимогам землекористування.

Система кодів для даної категорії земель матиме вигляд, як у табл. 2.

Таблиця 2

Кодифікація земель енергетики

Код	Визначення коду
09.00.000.0000	Категорія земель – Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення
09.01.000.0000	Цільове призначення
09.01.004.0000	Землі енергетики
09.01.004.0001	Землі під об'єктами енергетики
09.01.004.0011	Землі енергогенеруючих підприємств
09.01.004.0111	Для розміщення, будівництва та експлуатації ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами
...	...
09.01.004.0021	Землі під виробничими об'єктами енергетики
09.01.004.0121	Для розміщення, будівництва та експлуатації підприємств з виробництва електротехнічного обладнання, пристроїв, матеріалів, будівельних конструкцій
...	...
09.01.004.0031	Землі електричної мережі
09.01.004.0131	Для розміщення, будівництва та експлуатації міждержавної і магістральної електричної мережі
09.01.004.0231	Для розміщення, будівництва та експлуатації місцевої (локальної) електричної мережі
09.01.004.0041	Землі магістральної теплової мережі
09.01.004.0002	Землі режимних зон об'єктів енергетики
09.01.004.0012	Землі забороненої зони ядерної установки і об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами
09.01.004.0022	Землі захищеної зони ядерної установки і об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами;
...	...
09.01.004.0003	Землі спеціальних зон об'єктів енергетики
09.01.004.0013	Землі санітарно-захисних зон атомних електростанцій
...	...
09.02.000.0000	Функціональне використання
09.02.001.0000	виробництво, передача та розподілення електроенергії
09.02.002.0000	постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря
...	...
09.03.000.0000	Форми власності
09.03.001.0000	державна
09.03.001.0001	законодавчої влади
...	...
09.03.002.0000	комунальна
09.03.002.0001	територіальних громад, які управляють земельною власністю безпосередньо
...	...
09.03.003.0000	приватна
09.03.003.0001	приватна власність громадян
...	...
Код	Визначення коду
09.04.000.0000	Обмежене користування чужою земельною ділянкою (сервітути)
09.04.001.0000	щодо проходу та проїзду
09.04.011.0000	право проходу та проїзду на велосипеді
09.04.021.0000	право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху
09.04.031.0000	право прогону худоби по наявному шляху
09.04.002.0000	щодо використання водних ресурсів
...	...

Висновки. Сформований класифікатор земель енергетики враховує основні положення законодавчої бази в сфері енергетики, відповідає екологічним вимогам використання енергетичних ресурсів (в т.ч. захист земельних ресурсів та навколишнього природного середовища від негативного впливу об'єктів енергетики), узгоджений з національним та міжнародними економічними класифікаторами. Крім того запропонований класифікатор дає змогу здійснювати класифікацію земель енергетики як складової КВЦПЗ та відповідає поділу земель на категорії згідно з Земельним кодексом України. Запропонована система кодифікації земель енергетики забезпечує їх ідентифікацію та вирішує питання реєстрації земель енергетики.

1. *Земельний кодекс України / Відомості Верховної Ради України від 25.01.2002 р., № 3, стаття 27.* 2. *Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель. Наказ Держкомзему від 23.07.2010 р., №548.* 3. *Закон України “Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів” станом на 09.07.2010 р. / Відомості Верховної Ради України від 07.01.2011р., № 1, стаття 1, стор. 2.* 4. *Хавар Ю.С. Реєстрація земельних ділянок лісогосподарського призначення в системі державного земельного кадастру / Ю.С. Хавар // Геодезія, картографія і аерофотознімання: зб. наук. пр. – Львів. – Вип. 72. – 2009. – С. 114–121.* 5. *Хавар Ю.С. Організаційно-технічне забезпечення функціонування кадастру земель лісогосподарського призначення: автореф. дис. ... канд. техн. наук: спец. 24.04.05 – “Кадастр і моніторинг земель” / Ю.С. Хавар – Львів, 2012 – 19 с.* 6. *Сай В.М. Нормативно-правове та геодезичне забезпечення ведення кадастру земель водного фонду: автореф. дис. ... канд. техн. наук: спец. 05.24.04 – “Кадастр і моніторинг земель” / В.М. Сай. – Львів, 2009. – 20 с.* 7. *Мартин М.А. Сучасна класифікація земельних ділянок за цільовим призначенням / М.А. Мартин // Землеустрій і кадастр. – 2008. – № 2. – С. 12–36.* 8. *Ісаченко Н.В. Екологічні та економічні засади зонування земель як передумова сталого розвитку землекористування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.06 – “Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища” / Н.В. Ісаченко. – К., 2009 – 12 с.* 9. *Український класифікатор форм власності на землю. Український класифікатор цільового використання землі. Український класифікатор прав обмеженого користування чужою земельною ділянкою (сервітути) / Лист Держкомзему України від 24.04.1998 р., № 14-12-1-7/4205.* 10. *Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010. Наказ Держспоживстандарту від 26.11.2010 р., № 530.* 11. *NACE Rev. 2. Statistical classification of economic activities in the European Community // European Communities. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 363 s.* 12. *International Standard Industrial Classification of All Economic Activities. Revision 4 // UNITED NATIONS PUBLICATION. Department of Economic and Social Affairs. Statistics Division. – New York, 2008 – 307 s.*